

פרשת תרומה

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה, ב)

ידועה קושייתו של האלשיך הקדוש: מדוע נאמר "ויקחו לי תרומה" ולא "ויתנו לי תרומה"?

במדרש רבה מבואר העניין: ללמדך שהנותן תרומה למצווה לוקח ומרוויח יותר משווי הכסף והזהב שנתן ולפיכך נאמר "ויקחו".

מעלת עושה הצדקה גדולה היא עד מאוד, ועל כך מובא בספר "קב הישר": אמר רבי יוסי על הפסוק "וצדקה תציל ממוות" יש אילנא דחיי ויש אילנא דמותא. והעושה מעשים טובים מחזיק באילנא דחיי והעושה מעשים רעים מחזיק באילנא דמותא, והאי גברא דאחזיק בצדקה ויהיב פרנסה לעני, שע"י הצדקה הזו החזיק באילן החיים והתיש והכניע את כוח אילן המוות!

וכתב האר"י ז"ל, שכל מצווה שאדם עושה נרשמת אות אחת מכ"ב אותיות התורה הרמוזה באותה מצווה על מצחו, וכשהוא עושה מצווה אחרת נמחקת האות הראשונה ונכתבת האות של המצווה השנייה שעשה, אבל אות של מעשה צדקה אינה נמחקת לעולם, ועל כך אומר הפסוק "וצדקתו עומדת לעד". כל אחד יתאר לעצמו איך נראה מצחו, כמה אותיות ומעשים של צדקה חקוקים עליו. אוי לו לאותו אדם שבמצחו יש רק אות אחת ושאר המצח נקי...! ומכאן יסוד גדול לנותן הצדקה עד כמה צריך הוא לעשות זאת בסבר פנים יפות, ודרושה מאתו חכמה גדולה למען נתינת הצדקה באופן שהמקבל לא יעלב ולא ייפגע.

מעשה נפלא על כך מופיע בספר "מחשבת התורה":

מסופר על רבי אברהם אבן עזרא, מפרש התורה הנודע, שהיה כל חייו עני מרוד ונדד ממקום למקום. באחת מתקופות נדודיו הגיע לפני שבת לעיר אחת. באותו מקום היה נהוג שבעלי הבתים של העיר מקבלים אורחים לפי סדר מסוים קבוע, שאין לשנותו. בשבת זו מקבלים אורחים תושבי העיר שהגיע תורם, ובשבת הבאה מארחים את האורחים הבאים אחריהם בתור.

איתרע מזלו של האבן עזרא שהיה צריך להתארח אצל אדם שהיה מפורסם בקמצנותו הגדולה. אותו אדם, במטרה לחסוך מהוצאות השבת, היה נוהג לרוץ לשוק מאוחר מאוד סמוך לשבת ולקנות את שיירי המאכלים שנותרו ביד המוכרים, שיריים אלו נמכרו באותה שעה בזול. לאחר מכן הוא מיהר לביתו וביקש מאשתו שתכין אותם מהר כדי שתספיק לבשלם לפני שבת.

ובאותו יום שישי, שבו הגיע האבן עזרא לעיר, עבר בעל הבית בשוק בשעה מוקדמת, שלא כדרכו, וראה שם דג יפה וטוב וחמד אותו בלבו. הוא התמקח שעה ארוכה עם המוכר עד שהצליח להוריד את מחירו ולקנותו. והנה לפני כניסת השבת נודע לו מהממונה על האורחים שהגיע תורו לקבל אורח לאותה השבת. פניו של אותו אדם חפו. צר היה לו מאוד לתת לאורח מנה יפה מאותו דג. קמצנותו היתה כה גדולה עד שלבו לא איפשר לו לתת משלו לזולתו. בלית ברירה הוא רץ שוב לשוק וקנה שלושה דגים קטנים, ישנים ומעופשים עבור האורח. בבואו הביתה הוא ביקש מאשתו שבליל שבת תגיש לאורח את הדגים הזולים והישנים, והוא עצמו ימצא כבר דרך שלא לאכול אותם בתואנה כל שהיא. לאחר מכן, כאשר האורח יהיה שבע מהמאכל הרע, יאכל הוא את הדג היפה.

בליל שבת כאשר התקרבו בעל הבית ואורחו האבן עזרא לבית, הריח האבן עזרא את ריח הדגים

פרשת תרומה

המעופשים והבין מיד מיהו מארחו ומהי מגמתו, אך לא אמר מאומה. והנה, לאחר הקידוש ונטילת ידיים כאשר הגישה בעלת הבית את הדגים המעופשים לאורח, גחן האבן עזרא אל אחד הדגים והחל ללחוש לו מילים שונות, לאחר מכן הוא עזבו ופנה לדג השני וכן לשלישי. בעל הבית תמה מאוד על מעשיו של אורחו ושאל אותו לפרש מעשיו והאם ח"ו אין הוא עושה כישוף בלחשו עם הדגים. ענה לו האבן עזרא שהוא כותב פירושים על התורה ותמיד הוא רצה לברר כיצד התרחשה קריעת ים סוף. והנה עתה בראותו דגים ישנים מאוד הוא סבר שהם מאותה תקופה ויהיה באפשרותם לספר להם על קריעת ים סוף, אולם הדג הראשון לא זכר וכן השני, ואילו הדג השלישי אמר שיתכן שאחיו הגדול הנמצא במטבח זוכר זאת.

בעל הבית הבין את הרמז והתבייש על כך שהוא נהג במידה כ"כ בלתי הגונה כלפי אורחו. הדברים חדרו ללבו והוא החל מהרהר על דרכו הנלוזה ועל מידת הקמצנות הקיצונית שאליה הוא נגרר עד שחיוו וחיי בני משפחתו הפכו לקשים, עצובים ובלתי נסבלים.

המעשה מלמד אותנו שמידת הקמצנות פוגעת בראש ובראשונה באדם עצמו, עד ששבתותיו נעשות חול וכל חייו הופכים למסכת של צער. הדרך היחידה היא להתנער מאותה מידה רעה, להיות בעל לב רחב, ולהוציא הוצאות כראוי ולחיות חיים שיש בהם הנאה מעולמו של הקב"ה.

על כך ציוותה התורה: "ויקחו לי תרומה", התרומה הינה גם לקיחה, היא מסייעת לאדם לחיות כראוי בעולמו של הקב"ה. התורה מצווה גם: "פתוח תפתח את ידך", פתיחת היד פותחת גם את הלב, ולבו של האדם מסוגל באותה שעה הן לקיים מצוות והן ליהנות מעולמו הנפלא של בורא העולם, וידע האדם שעיקר מה שיש לו בממונו הוא מה שנותן לצדקה. וגם אם יש לו ממון הרבה אך מונח הוא כאבן שאין לה הופכין, ולא נעשה בו כל שימוש. דומה הוא ממש לסוכר הנמצא בשק גדול ובתוכו זבוב, ואותו זבוב מתהלך להנאתו ואוכל מהסוכר. האם יכול הזבוב להתפאר שהוא עשיר ויש לו הרבה אחרי שהוא סגור בתוך השק. והרי אין בכוחו ליטול הכל. כן גם לגבי העשירות, ממון אשר נותן אדם ממנו לאחרים שייך לו. הנותן כלל אין בטוח ששלו הוא.

וב"ראשית חכמה" נאמר: "הרחמנים ומאכילי רעבים ומשקי צמאים ומלבישי ערומים ומחלקי צדקות עליהם נאמר 'אמרו צדיק כי טוב'".

בזה"ק פר' בשלח נאמר: חשובה צדקה שלאחר פטירת הנותן מקדמת והולכת לפניו הצדקה ומושכת אותו למקום עליון קדוש ונורא שנקרא "כבוד", להיצרר שם בצרור החיים כמ"ש "והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך". ומעלתה גדול עד מאוד לזכות בבנים צדיקים כי רק הנשמות הגדולות זכו אבותיהם לנוחלם בזכות מצוות הצדקה וגמילות חסידים שעשו. וידוע על תלמידי חכמים גדולים שהאירו את העולם בתורתם בזכות מצוות הצדקה של הוריהם. וידוע שגם הבעש"ט הקדוש ירדה נשמתו לעולם הזה בזכות צדקות אביו שהירבה לגמול חסידים

מקור: אור דניאל